
TUNELY 2

Doc. Ing. Pavel Hánek, CSc.

Následující stránky jsou doplňkem přednášek
předmětu 154GP10

2014

- × **ÚČEL**

- × **A. Dopravní**

- × železniční (jednokolejné, dvoukolejné)

- × silniční

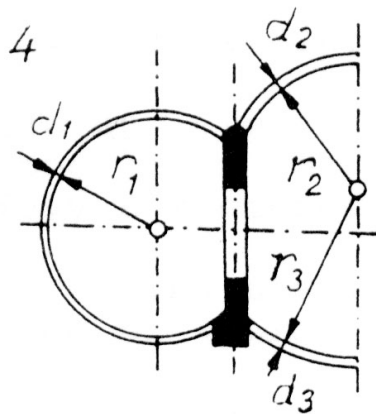
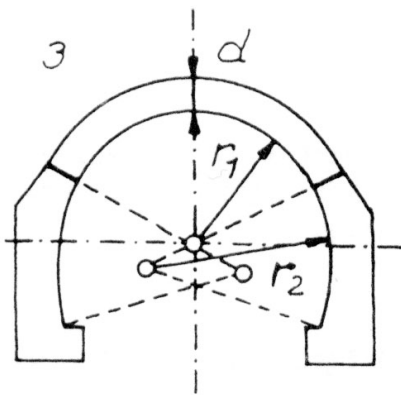
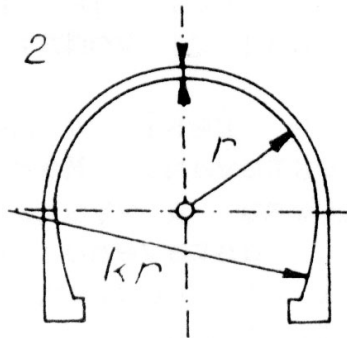
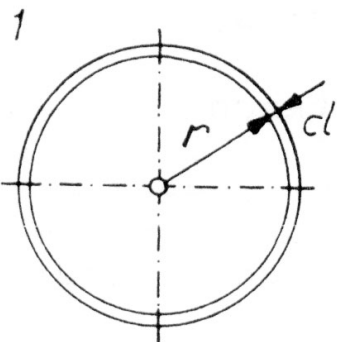
- × podzemní městské dráhy

- × **B. Rozvody**

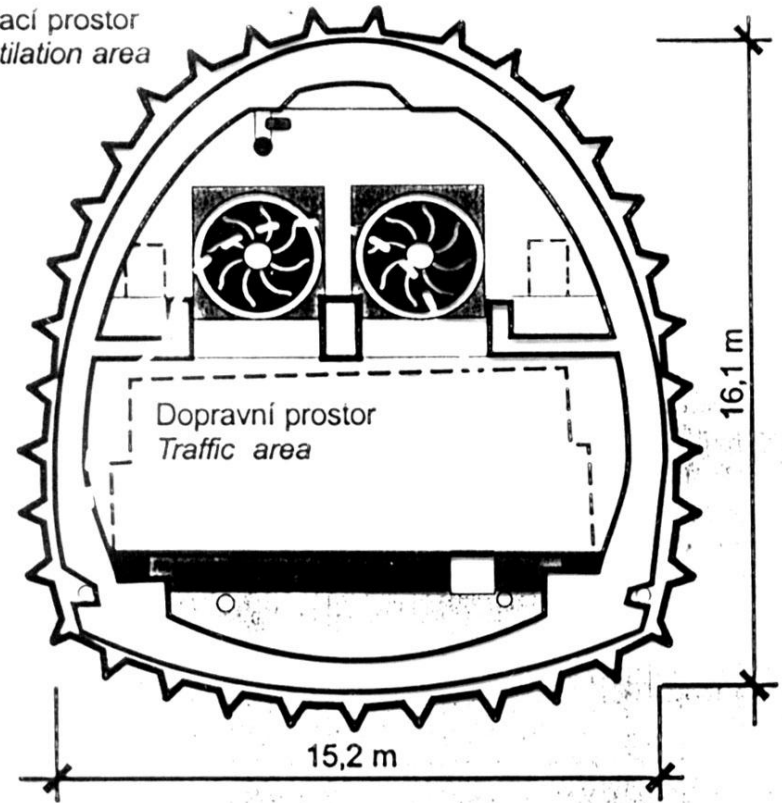
- × průplavní, plavební, hydrologické

- × inženýrských rozvodů: kanalizace, vodovody, kolektory atd.

PROFILY TUNELŮ

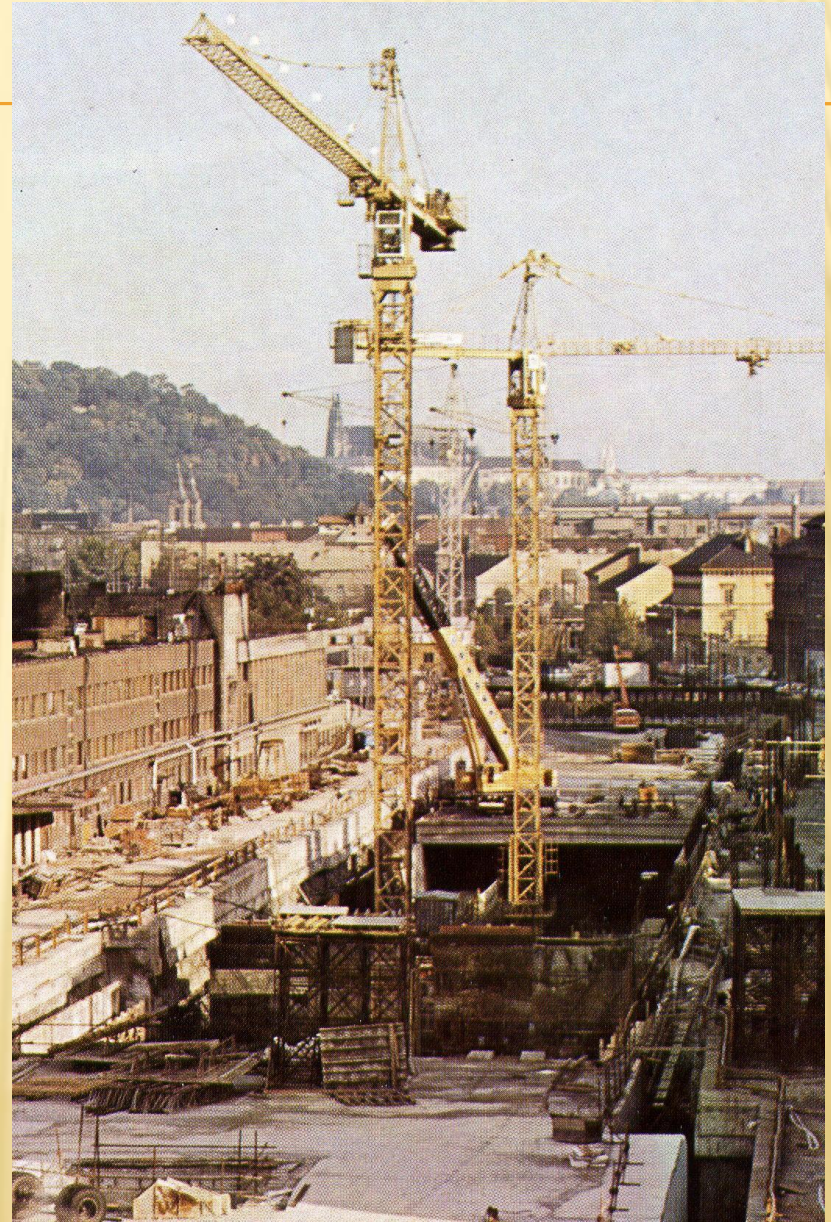

Vetrací prostor
Ventilation area

ZPŮSOB VÝSTAVBY

- ✘ ražba
- ✘ otevřená jáma
- ✘ přesouvání
- ✘ protlak

Otevřeným výkopem (jamou)

Vhodné pro mělká díla (metro, kolektory)

Nevýhoda: úplné přerušování provozu na povrchu

Výhoda: snazší vytýčení i výstavba, rychlejší návrat povrchové dopravy.

Přesouvání

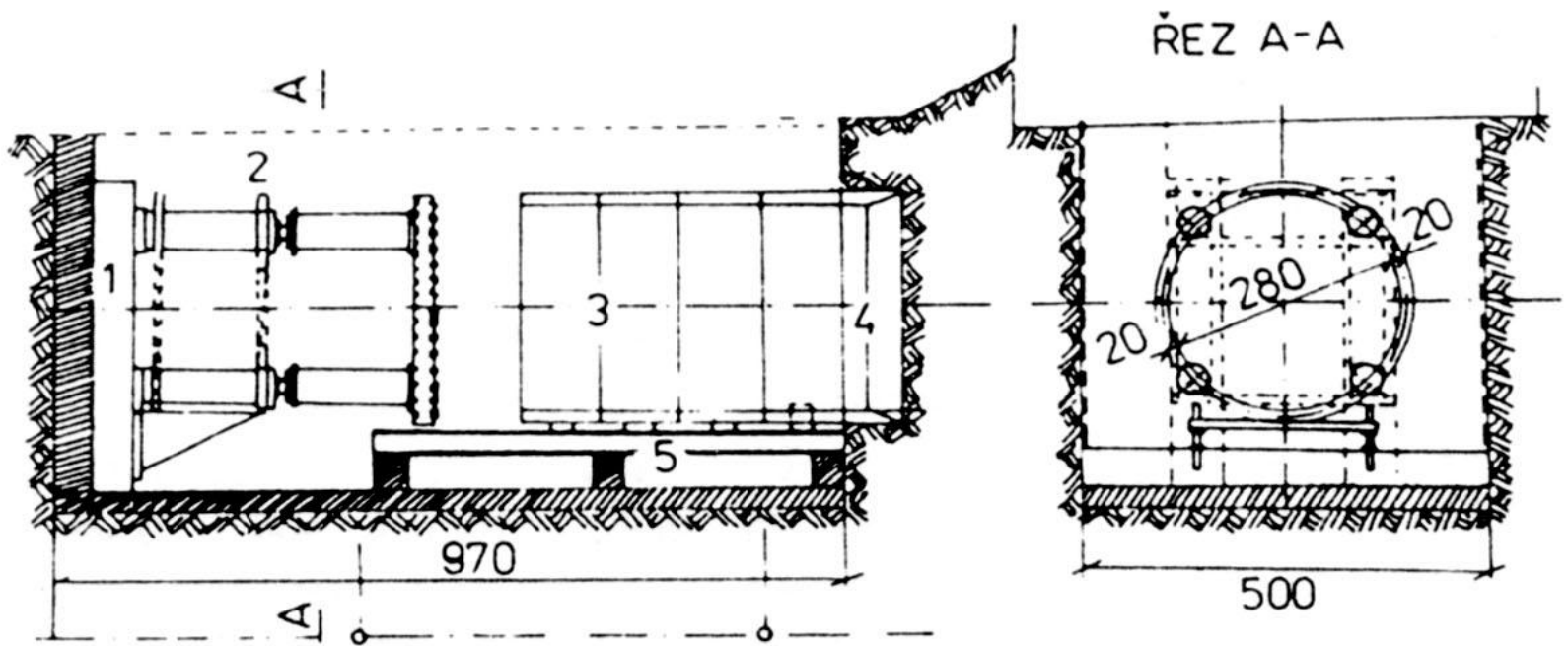
Použito na metru pod Vltavou.

Tubus složen na břehu, vysunut přes řeku pomocí lodí.

Po zaplavení klesl do připravené rýhy ve dnu a pak připojen oboustranně na ražené tubusy.

Protlačování

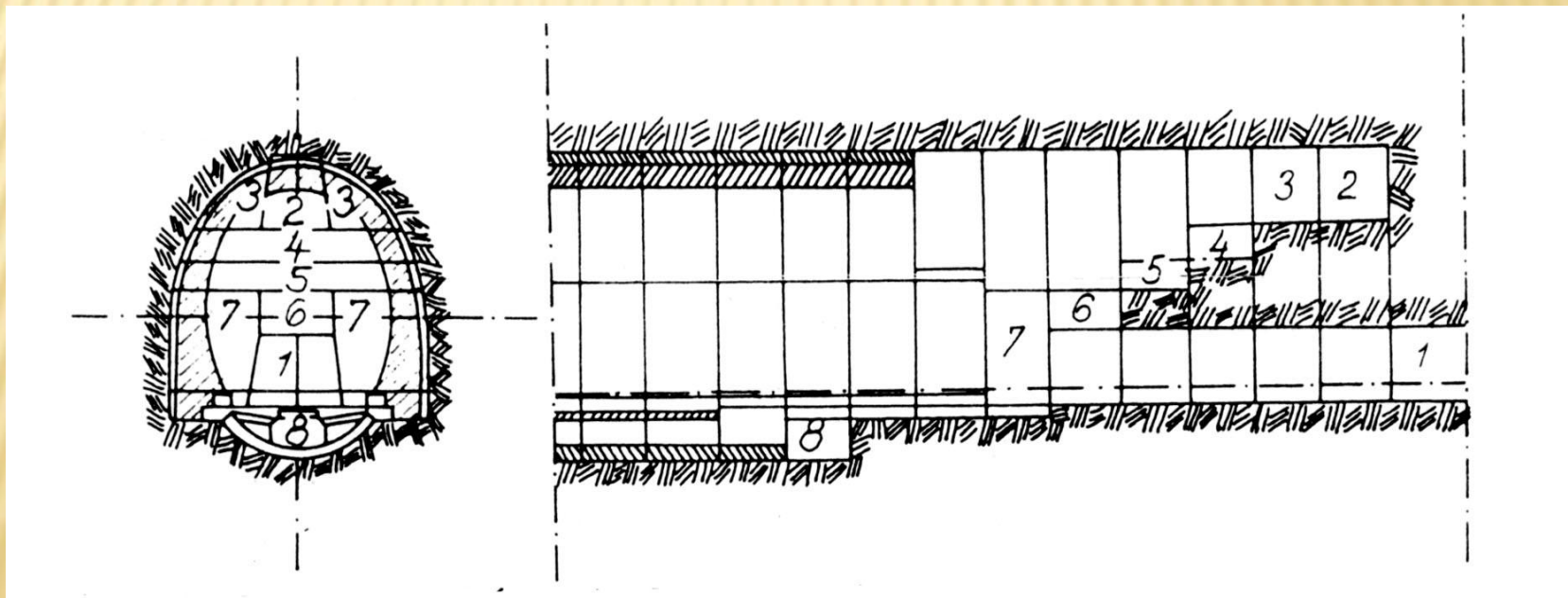
Jednodušší varianta štítování pro menší profily a kratší dráhy.

RAŽBA

- ✘ Klasická rakouská a belgická tunelovací soustava
- ✘ Použití střelného prachu a pneumatických nářadí od konce 19. stol., 1907 použití vzdušného přetlaku, 1967 neoprénové těsnění

Klasická rakouská tunelovací soustava

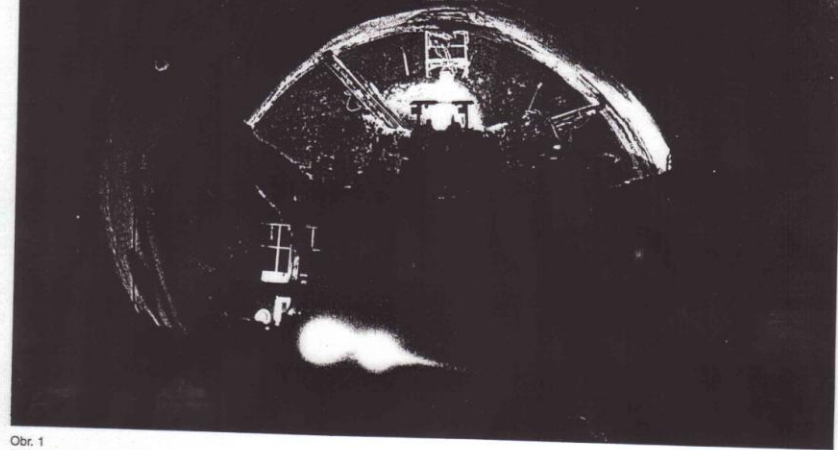

Moderní metody

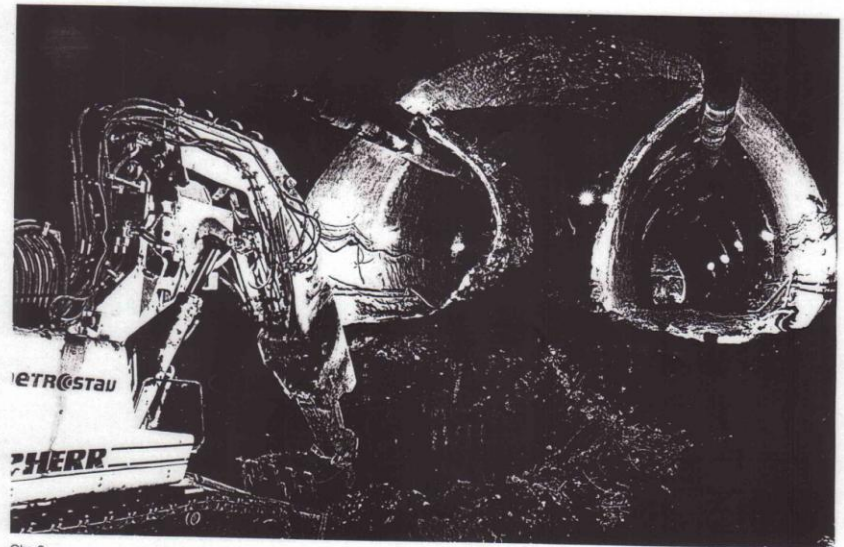
Nová rakouská
tunelovací soustava s
vertikálním nebo
horizontálním členěním

Prstencová metoda
(tubingová), štítování

Mrázovka, 1998-2000

Obr. 1
Ražení s vodorovným členěním průřezu tunelu. Kotvení kaloty a zastřikování opěří tunelové trouby
Excavation with horizontal sequencing of the tunnel cross section. Rockbolting in the top heading and concrete spraying on the tunnel tube footing

Obr. 3
Ražení se svislým členěním průřezu tunelu. Prohlubování dna pro zřízení spodní klenby
Excavation with vertical sequencing of the tunnel cross section. The bottom deepening for installation of the invert

Ražba plným profilem

Abbildung eines Bohrschilds

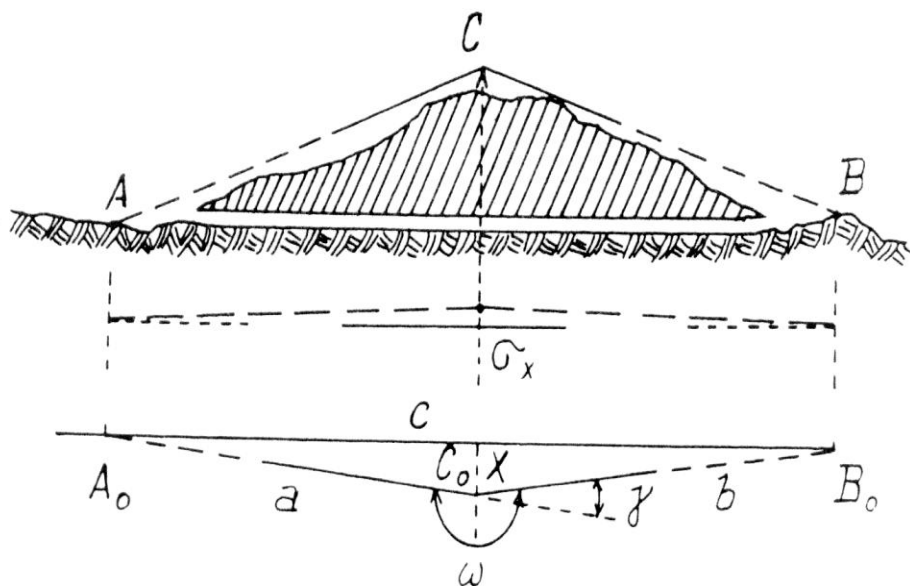

VYTYČOVÁNÍ

- ✘ Přímé (povrchovým měřením pomocí 1 nebo 2 bodů nebo pomocí polygonového pořadu)
- ✘ Nepřímé – přesné trigonometrické sítě a polygonové pořady
- ✘ Metodami GNSS a TS+PC

PŘÍMÉ VYTÝČENÍ 1 BODEM

Přibližným způsobem se volí bod C poblíž spojnice portálů A, B, určí se délky a, b.

Předpoklad: $a+b = c$, $a \approx b$.

Změří se úhel ω . Potom

$$\gamma = \omega - 2R.$$

Pro plochu Δ platí:

$2P = a \cdot b \cdot \sin \gamma = c \cdot x$. Odtud s uvažováním úhlového měření:

$$x \approx (a \cdot b / (a + b)) \cdot (\gamma / \rho)$$

$$\sigma_x = (a \cdot b / c) \cdot (\sigma_\gamma / \rho) \approx c \cdot \sigma_\gamma / 4\rho.$$

Hodnota x se vynese a na posunutém bodě C' se znovu měří úhel ω . Má platit:

$$\gamma_x \leq \Delta_M = u \cdot \sigma_\gamma \cdot \sqrt{2} / \rho$$

Příklad:

$c=3$ km, $a=b=1,5$ km, $\sigma_\gamma = 0,5$ mgon.

Potom $\sigma_x = 6$ mm.

Lze použít v různých úlohách IG.

Vliv (ne)přesnosti určení délek a,b při přímém vytýčení 1 bodem

Odvozeno: $x \approx (a \cdot b / (a + b)) \cdot (\gamma / \rho)$.

Pokud $a = b = c/2$, pak $x = (c \cdot \gamma) / 4\rho$,

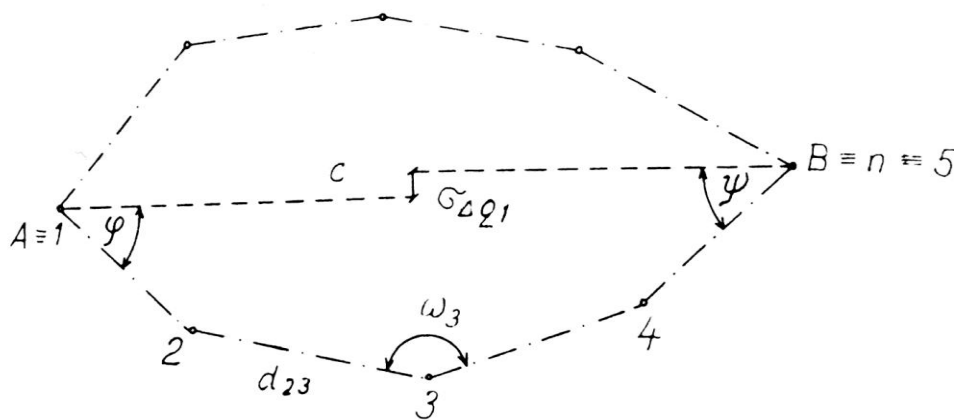
odtud při uvážení pouze délek $\sigma_x = x \cdot (\sigma_c / c)$.

Příklad: $x = 0,1$ m, $c = 3$ km. Pokud $\sigma_c = 50$ m, bude $\sigma_x = 1,7$ mm tj. vliv délek je reálně zanedbatelný.

PŘÍMÉ VYTÝČENÍ 2 BODY

Odvození obdobné, přesnost stejná – viz skriptá.

PŘÍMÉ VYTÝČENÍ POLYGONEM

Navrhujeme, změříme a v místní soustavě vypočteme pořad A-2-3-4-B. Vypočteme úhly zarážky α , β s kontrolou z 2. pořadu. Lze transformovat do státní sítě.

Směrodatná odchylka v prorážce v příčném směru při protisměrné ražbě s prorážkou uprostřed v bodě C:

$$\sigma_{\Delta q1} = \frac{d\sigma_{\omega}}{2\rho} \left[\frac{(n-1)(n-2)(n-3)}{3} \right]^{1/2} = \frac{c\sigma_{\omega}}{2\rho} \left[\frac{(n-2)(n-3)}{3(n-1)} \right]^{1/2},$$

kde: d - délka polygonové strany, c - délka osy tunelu, n - počet vrcholů pořadu, σ_{ω} - směrodatná odchylka vrcholového úhlu.

Příklad: $c = 3$ km, $d = 200$ m ($n = 16$), $\sigma_{\omega} = 1$ mgon, $\sigma_{\Delta q1} = 47,4$ mm. Při dvojitím měření $\sigma_{\Delta q1} = 33,45$ mm.

Odvození vzorce $\sigma_{\Delta q1}$ pro přímý pořad se stejně dlouhými stranami, vložený do osy+Y:

$$x_n = d \sum_{i=2}^n \cos \left[\left(\sigma_{12} + \omega_{i-1} - (n-2) 2R \right) \right].$$

(Vytýčení je relativní, chyba ve výchozím bodě se neuvažuje.)

$$\varepsilon_{xn} = -\frac{d}{\rho} \left[(n-1)\varepsilon_{\sigma_{12}} + (n-2)\varepsilon_{\omega_2} + \dots + 1\varepsilon_{\omega_{n-1}} \right].$$

$$\varepsilon_{\sigma_{12}} = \frac{-1}{n-1} \left[(n-2)\varepsilon_{\omega_2} + \dots + 1\varepsilon_{\omega_{n-1}} \right].$$

$$\varepsilon_{\omega_{n-1}} = \frac{1}{n-1} \left[1\varepsilon_{\omega_2} + \dots + (n-2)\varepsilon_{\omega_{n-1}} \right].$$

Náhodná odchylka v proramce v přičném směru pro bod uprostřed je:

$$\varepsilon_{\Delta q1} = \frac{n-1}{2\rho} d(\varepsilon_{\sigma12} + \varepsilon_{\sigma n-1}).$$

Po dosazení:

$$\varepsilon_{\Delta q1} = -\frac{d}{2\rho} [(n-3)\varepsilon_{\omega2} + \dots + (n+1-2i)\varepsilon_{\omega i} + \dots + (n-3)\varepsilon_{\omega n-1}].$$

Pro prostřední bod P je $i = (n+1)/2$ a potom je závorka u náhodné odchylky $\varepsilon_{\omega i} = 0$. Po přechodu na směrodatné odchylky a za předpokladu, že $\sigma_{\omega i} = \sigma_{\omega}$ bude :

$$\sigma_{\Delta q1}^2 = \left(\frac{d\sigma_{\omega}}{2\rho}\right)^2 2[(n-3)^2 + (n-5)^2 + \dots + 0].$$

Úpravou řady na pravé straně dojdeme k výslednému tvaru.

NEPŘÍMÉ METODY VYTYČOVÁNÍ

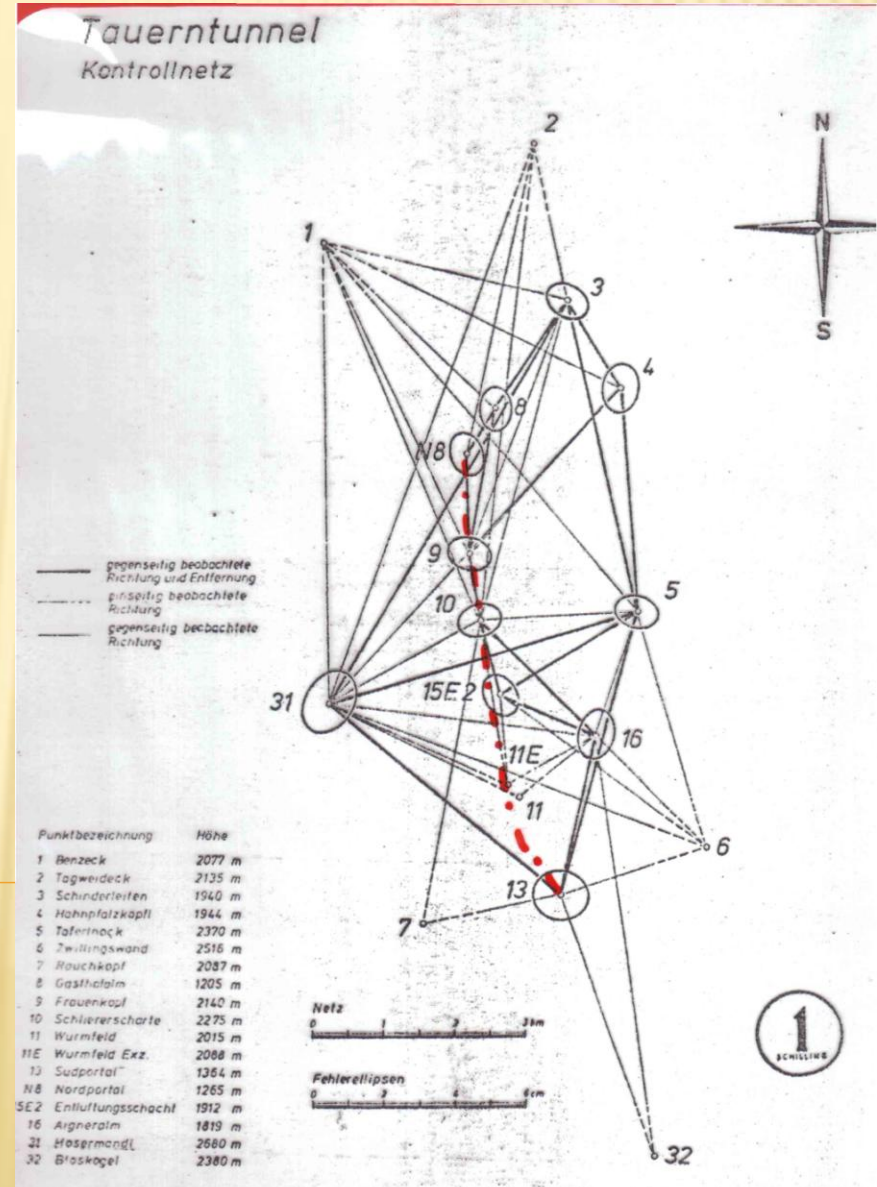
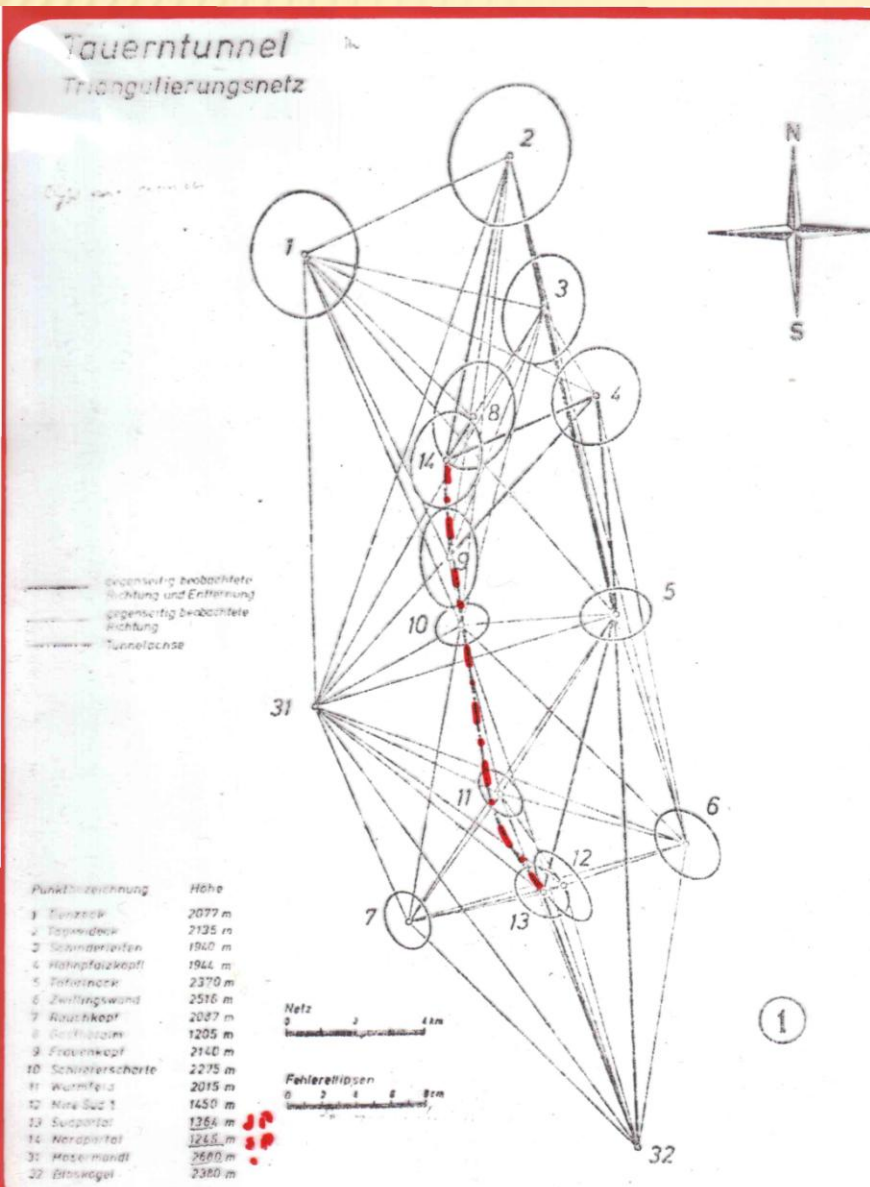
- ✘ Povrchové sítě, obvykle místní trigonometrická vytyčovací síť a v podzemí volné, případně vetknuté pořady.
- ✘ Přesnost prorážky je diskutována v návazné přednášce Prorážka.

VYTYČOVACÍ SÍŤ

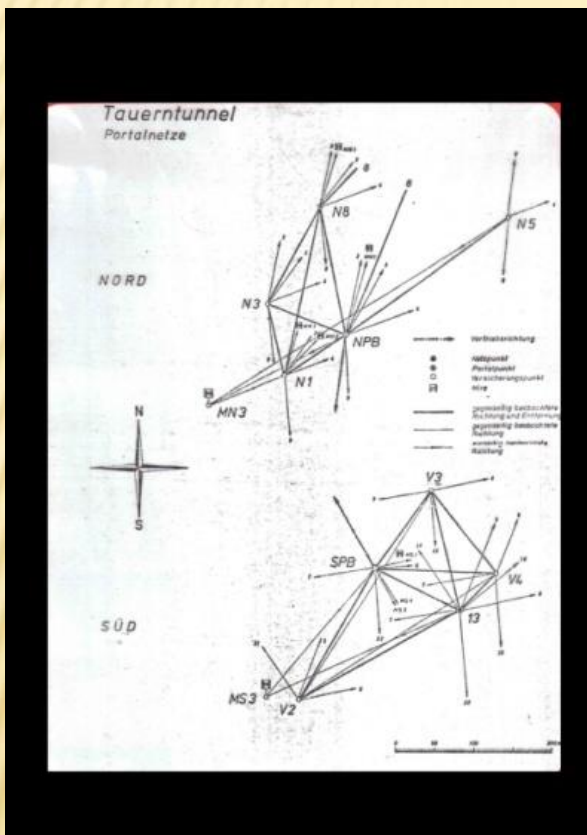
Klasické vytyčovací a portálové sítě

2. polovina 20. století (TU Graz))))))

Klasické spirálové tunely

20. století →

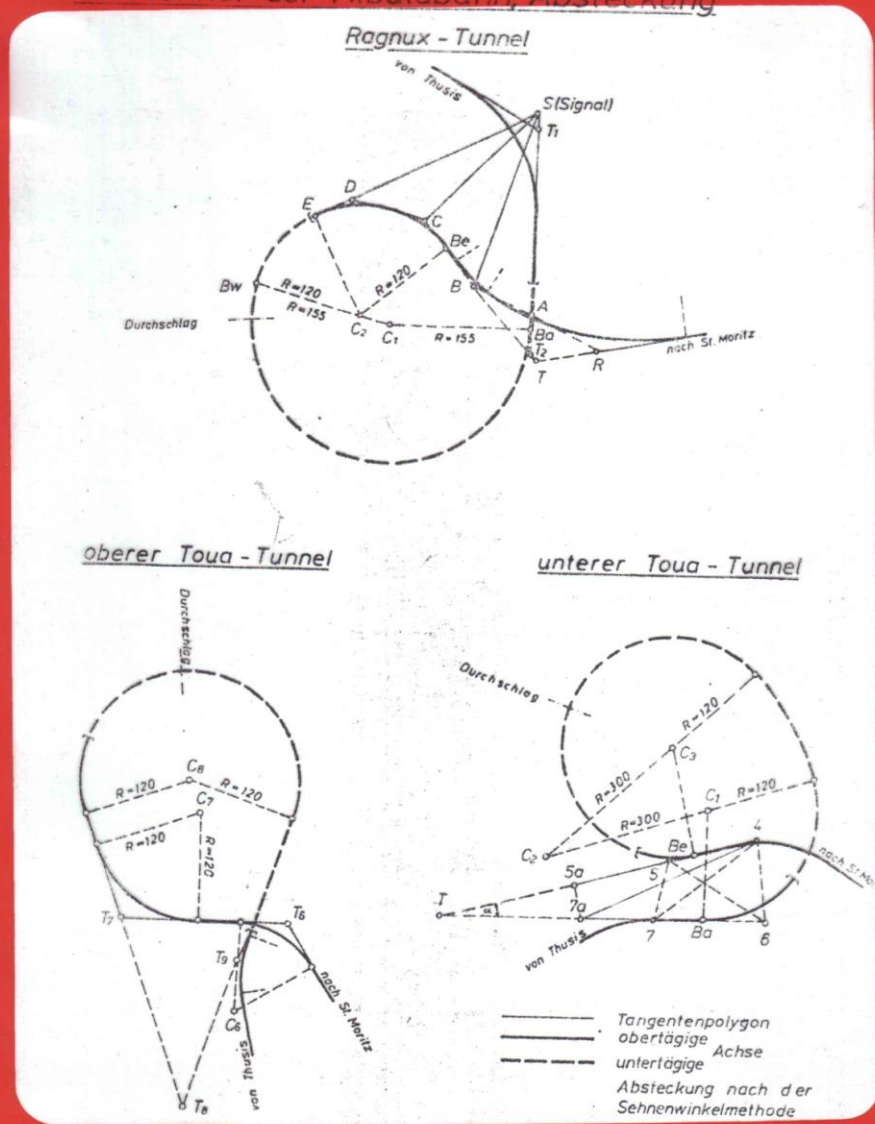

Portálové síť

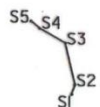
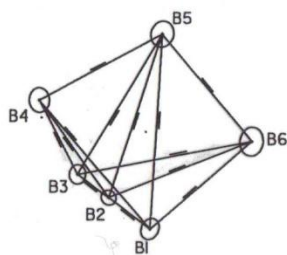
Verkaufsstelle für Landesvermessung
und Photogrammetrie, TH in Graz
© Prof. Dr. Karl Rinner

18-15-10

Kehrtunnel der Albulabahn, Absteckung

SÍTĚ S POMOCÍ GNSS A TS

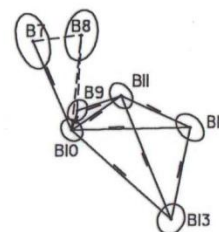
— 500m
— 5mm

SITUÁCIA M 1:50000
ELIPSY STREDNÝCH CHÝB BODOV B1-B13 M 2J

TUNEL VIŠŇOVÉ

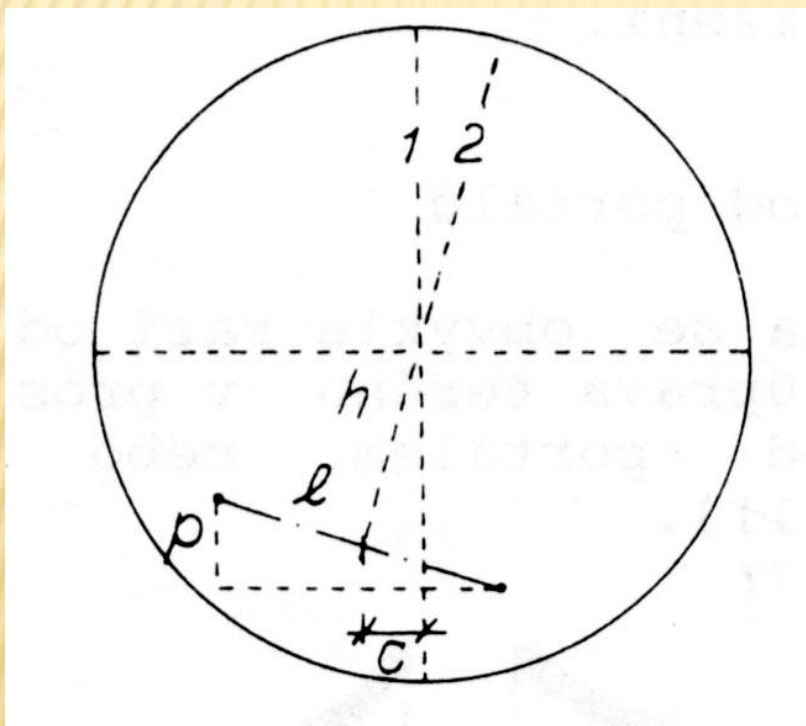
Vytyčovací sieť

základné meranie - september 1998

PRAKTICKÉ POSTUPY

Odsazení osy koleje od osy zakřiveného tunelu

1 – svislá osa tunelu

2 – normála k ose koleje

p – převýšení koleje (v metru kolem osy)

e – rozchod koleje, normální 1435 mm

h – vzdálenost mezi středem tunelu a osou koleje, $h = 1700$ mm

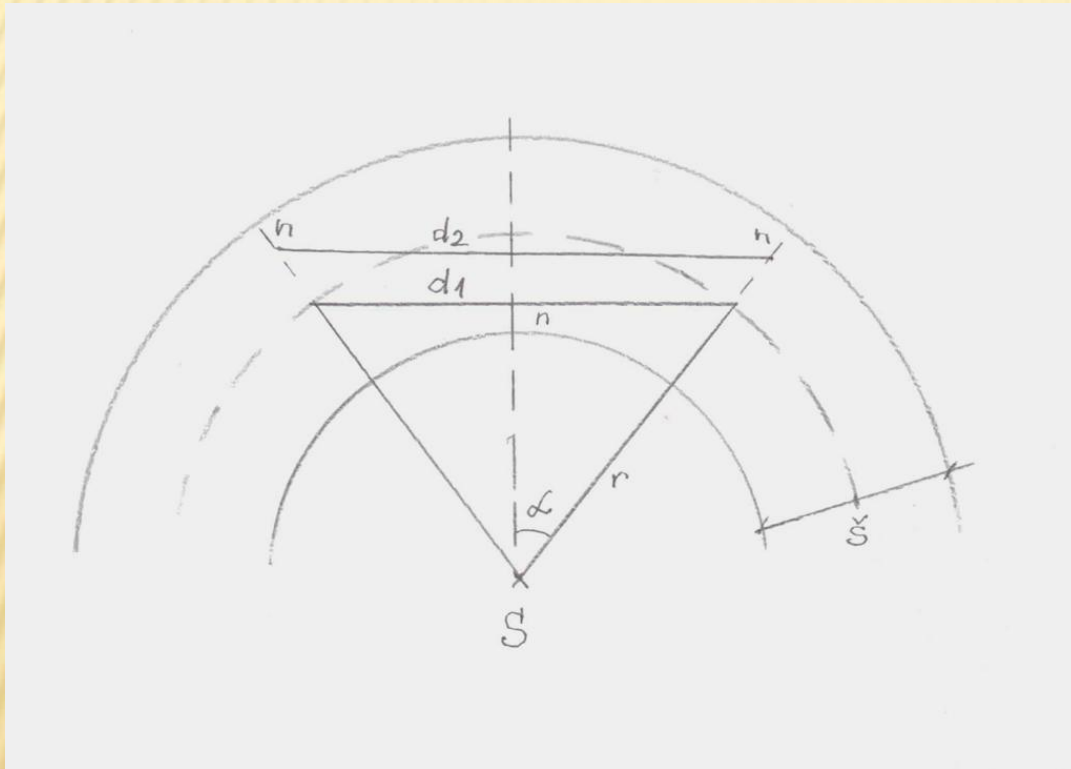
c – hledané odsazení

$$p:h = c:e$$

$$c = (ph)/e$$

Poloměr tunelu projektovat tak, aby nedošlo k rozšíření tubusu.

URČENÍ NEJDELSÍ ZÁMĚRY V TUNELU V OBLOUKU

$š$ – šířka tunelu

r – poloměr osy

n – odstup od stěny

$$d_1 = 2\sqrt{\{r^2 - (r - š/2 + n)^2\}}$$

$$\sin \alpha = d_1 / 2r$$

$$d_2 = 2 \sin \alpha (r + š/2 - n)$$

MEZNÍ VYTYČOVACÍ ODCHYLKY ČSN 73 0420-2

B

Mezní vytyčovací odchylky podm. bodu^o pro drážky / poz. kom.

v (km/h)	Podélná odch. σ_{xM} (mm)			Příčná odch. σ_{yM} (mm)			Výš. o. ρ_{xM} (mm)	
	$d \leq 100m$ (100; 350) > 350			$d \leq 100m$ (100; 350) > 350				
≤ 90 ≤ 70	15	20	20 30	25 40	10 18	15 25	20 30	10 20
> 90 > 70	12	15	16 22	20 30	9 12	12 15	16 20	6 15

Mezní vytyčovací odchylky prostorové polohy

A

Kritérium (mm)	Rychlost $v < 60$	(60; 90)	(90; 120)	(120; 160)
souvř. $\sigma_{xMx}, \sigma_{xMy}$	25	20	15	12
rozř. $\sigma_{xMox}, \sigma_{xMoy}$	15	12	10	8
výš. ρ_{xM}	10	7	5	3